

Kanálnak kanálával holsz

A Budapest Bábszínház *Peer Gynt*-előadásának nézőjét az a kép fogadja az Ország Lili Stúdióban, hogy a monitorok pötyyöztek fekete fallal keretezett színpad közepén fekete ládán egy csíkos pólós, tornacipős fiúgyerekbáb alszik magzatpózban. Ha az ember nagyon fixírozza, szinte látja is, ahogy szuszog. Vagy csak látni véli, ráképzeli a bábtestre a légzés szolid mozgását. (És ha így van, akkor a néző a próbára tett fantáziájával már az első pillanatban készségesen átadta magát a csodákat ígérő és be is teljesítő produkciónak.) Az előadás utolsó képe körülbelül ugyanaz, mint az első. Csak ekkor az idős Peer Gynt képében már Fodor Tamás kucorog a dobozon. A két, szépséges pillanat között lejátszódik ez a különös, fjordok tágította, mese és psziché közt tántorgó, színes, tágas kalandsorozat, amelynek a középszerűgyanus Peer Gynt a főszereplője.

Henrik Ibsen aligha gondolt erre százötven évvel ezelőtt, de valószínűsíthető, hogy a stilizálásra és absztrahálásra (is) hivatott bábművészet a legalkalmasabb műfaj az ő hatalmas drámai költeményének megelevenítésére. Több síkon, több korban, több helyszínen játszódik a cselekmény, szimbolikus szereplőkkel övezve, csodák és mítoszok között, ahol bábokkal könnyedén, akár szó szerint szárnyalva haladhat előre a történet. Végtevére is egy bábval mindent lehet: repülni, csúcsra mászni, zuhanni, lovagolni, disznón vágatni, elporladni.

Az első jelenetben négy, különböző generációhoz tartozó bábszínész lép oda a fekvő bábhoz, felemelik, megröptetik. A szolgálatába állnak. Előkerül Peer Gynt gyermekjátéka-ként a gomböntő kanál, homok pereg belőle. A báb dögönyözni való forma, töprengő arckifejezésű fiúcska, szimpatikusan eláll kicsit a füle. A négy mozgató bábszínész közül a legfiatalabbnak, Bartha Bendegúznak adja a báb a piros sapkát, mintegy kijelölve őt a szerepre. Rögtön fel is pörög az első élőszínesi jelenet: a csíkos trikós, piros sapkás, eleven fiút (Bartha Bendegúz) az anyja (Pallai Mara) számonkéri, korholja, leszidja. A heves, lendületes dialógusban a szerető, aggódó anyát persze agyonbeszéli a jó svádájú gyerek. Ráadásul megjelenik előtte és előttünk a kép, ahogy Peer meglovagol egy szarvast: három kámzsás Peer-bábszínész mozgatja a jókora, gerincoszlop és bordák alapú báb-váz-állatot, amelynek nyakába csimpaszkodva szeli a levegőt a báb-Peer. Közben Eklics Dániel szerzette zene szól, amely egyrészt erős hangulat-teremtő erővel bír, másrészt a későbbiekben olykor talán sok is, különös tekintettel arra, hogy ahányszor felhangzik, mindig kiabálásra készíti a színészeket.

A szarvaskalandtól kezdve a jelenetek színesen, villódzó élénkséggel váltják egymást. Az egyszerűnek látszó, mégis sokat tudó díszlet Zöldy Z. Gergely munkája – például egy farámpa pillanatok alatt alakul

át alpesi házzá –, a gazdag jelmeztárat Szelei Mónika tervezte. Ingrid lakodalmán a falusi násznép fekete és fehér színben mutatkozik, a fejükön mintha babák-bábuk elnagyolt, filcből készült haját viselnék. Már első pillantásra kirí közülük a fonnott frizurás, kockás ruhás Solvejg (Csarkó Bettina). Solvejg jó kislány, szigorodik ugyan, de távoztában rámosolyog a gombra, amelyet a hírhedt széltőlótól kapott. Peernek sürgős dolga támadt: a szín közepén magáévá tenni Ingridet (Pájer Alma Virág), a lelépett menyasszonyt, majd azon nyomban faképnél hagyni. Innen hősünk Dovre apó (Pethő Gergő) birodalmába jut – olyan típus, hogy mindig nőügyek vezérlik az útján –, ahol szerhasználó, orgiára kész, pink színűen világító nemi szervű manólánnyok dongják körül. Bartha Bendegúz Peerje menne is rögtön az egyik csábító szirén után, ám korosabb, józanabb, megfontaltabb mozgatói, rész-Peerjei nemcsak csóválják a fejüket, de ott is hagyják őt, vagyis magukat. Máskor Bartha Bendegúz közbelép: nem engedi, hogy Teszárek Csaba mérgében nekimenjen közös Peer Gyntjüknek, A megtöbbszöröződött bábszínházi Peer Gyntben a szerepet alakító színészek nem mindig értenek egyet a hős döntéseivel. Ilyenformán voltaképp megjelennek a személyiség különböző, ambivalens jegyei is. A „gynti én” ahány, annyiféle. A különböző helyzetekben más-más vonására vetül fény.

Amikor Peer megmenekül a manóktól, s közös életre készül az odaadó Solvejggel, megtörténik az első szerepváltás: Bartha Bendegúz helyébe a középkorúság felé tartó, ám hangja, tónusa kedvesen gyermeki

vonását őrző Ács Norbert folytatja Peer Gynt szerepét, Csarkó Bettina Solvejgie pedig Spiegl Annává válik. Maga a báb is korosodott közben – Hoffer Károly tervezői érdeme az egész, csodálatos bábarzenál –, felnőtttebbnek és kicsit konzolidáltabbnak látszik piros mellényben és farmernadrágban, mint korábban. Aase közben Pallai Marából Blasek Gyöngyvivé, illetve Nagy Marivá érett ahhoz a híres kettőshöz, amelyben Peer áthazudja, átmeséli édesanyját a túlvilágra. (Amikor Ács Norbert az Úr nevében beszél itt, érdekesen Blaskó Péter-esnek hallatszik a hangja.) A jelenet végén egy hatalmas, gyönyörű, fehér vászonba/bőrbe kötött szarvast léptetnek be a színészek – a fejét Bartha Bendegúz mozgatja, de még az állat farkát is lengeti valaki –, megáll, végignéz rajtunk, a közönségen. Aztán Aase anyó odalép hozzá, megsimítja az orrát, és kivezeti kivezetőjét az életből. Szípigós felvonásvég.

Az előadás második része annak ellenére is kábítóan, már-már áttekinthetetlenül terjengő kavalkád, hogy Gimesi Dóra dramaturg ügyes kézzel meghúzta a darabot. Mindenesetre világos, hogy Peer felnőtt és sikeres üzletemberré avanszált. Felsőtestén szmokingot visel, alatta farmernadrágot. Piros tornacipő, piros napszemcsi. Bejárja nemcsak Tolnát-Baranyát, de az egész világot. Kereskedik biológiai fegyverrel – pompás jelenetsor, ahogy egymás után veszi fel a kapcsolatot a Mr. Presidentekkel, Washingtonba, Moszkvába, Pekingbe telefonozva –, nagy vagyonra tesz szert. Hajótörést szenved, motivációs előadást tart, részt vesz show-műsorban, úgy táncol, mint a parkett ördöge. (Hár-

man mozgatják, tehát a hátraszaltó is könnyen megy neki.) Kokózik, felszív egy csíkot és bemutat egy szertornás tripet. Változatlanul nőcsábász – elinti maga mellől a társ-Peer-színészeket, amikor egy csinos, maszkos Anitra (Pájér Alma Virág) megkönyékezi. Lesz belőle hittérítő, vallási műsor prófétaszárja, vokállal. Szélhámos, tudós, majd néző egy burleszkszerű temetésen, miután hazatért a szülőföldjére. Oly sok viszontagság után a harmadik alakítója, Teszárek Csaba hátán érkezik elénk. Emlékezetes kép, ahogyan aztán Teszárek Csaba a karjaiban tartja az élettelen Peer Gynt-testet. Mintegy a hagymamomológ képviselőjében vetkőztetni kezdik a bábót, amelyből végül csak homok hull alá. Mindeközben Spiegl Anna meghatóan áldozatos Solvejgje olykor keresztülmegy hátul a színen, énekével jelezve, hogy ő várja, várja Peert rendületlenül. Az utolsó stádium Fodor Tamásra vár.

Eljön a pillanat, amikor megérkezik a Gomböntő, nem meglepően a gyerek Peer képében. Először még lehet vele alkudozni. (A főszereplő egyes mozdatói-játszóit szerint ne, ne engedje el a Gomböntő Peert!) Furcsán fundálták ki ezt a világot – mondja az utolsó Peer, Fodor Tamás, mielőtt odakászálódik a ládakockára. Azután belépdel újra a titokzatos, fenséges szarvas.

A Budapest Bábszínház Peer Gyntjét Szikszai Rémusz rendezte, aki az itt létrehozott korábbi,

nagyszabású munkái, *A vihar* és a *Dekameron 2023* lépcsőin jutott el ehhez a grandiózus benyomást keltő, a bábműfajt maximálisan kihasználó, kiteljesítő produkcióhoz. A legutóbbi korszakosnak mondható Peer Gyntöt a Stúdió K mutatta be 2017-ben Hegyemegi Máté rendezésében. (Abból az előadásból Fodor Tamás épp kimaradt.) A Kőbányai Sörgyár alatti pincelabirintusban bolyongtunk akkor Nagypál Gábor Peerjével, majd a Bakáts téri altemplomban fejeződött be az utunk, ahol egy gyönyörűen megvénült Solvejg, Meszléry Judit várta hazatérő szerelmét. Annak az előadásvégnak mintha inverze lenne a mostani, a Bábszínházé, Fodor Tamással mint megöregedett Peerral. Ilyen bűvópatakok folynak néha egymásba. Ebből tevődik össze a színháztörténet.

205

Peer Gynt. A Budapest Bábszínház előadása. Írta: **Henrik Ibsen**. Fordító: **Kúnos László** és **Rakovszky Zsuzsa**. Dramaturg: **Gimesi Dóra**. Zeneszerző: **Eklics Dániel**. Díszlettervező: **Zöldy Z. Gergely**. Jelmeztervező: **Szelei Mónika**. Koreográfus: **L. Nagy Attila**. Mozgóképtervező: **Varga Vince**. Fénytervező: **Szondi György**. Szereplők: **Bartha Bendegúz**, **Ács Norbert**, **Teszárek Csaba**, **Pallai Mara**, **Blasek Gyöngyi/Nagy Mari**, **Csarkó Bettina**, **Spiegl Anna**, **Pethő Gergő**, **Pájér Alma Virág**, **Barna Zsombor**, **Kemény István**. Rendező: **Szikszai Rémusz**.